

Chăm sóc, phục hồi chức năng bệnh nhân cắt cụt chi

Mục tiêu học tập

Sau khi học xong bài này, học viên có khả năng:

1. Trình bày được cách phương pháp phục hồi chức năng cho người bị cắt cụt giai đoạn trước và sau khi lắp chân/tay giả..

1. Đại cương

- Cắt cụt chi là cắt và tạo lại đoạn chi bị tổn thương không còn khả năng bảo tồn được nhằm cứu sống người bệnh và tạo mỗm cụt thích hợp cho việc lắp chi giả sau này.
- Người bệnh sau khi được lắp và sử dụng thành thạo chi giả có thể tham gia đầy đủ vào cuộc sống xã hội.
- Chi giả có thể lắp ngay sau phẫu thuật (trên bàn mổ) hoặc sau khi mỗm cụt đã ổn định. Lắp chi giả ngay sau phẫu thuật, giúp giảm bớt chấn thương nặng nề về mặt tâm lý cho người bệnh và giúp họ sớm đi lại.

2. Nguyên nhân

- Do tai nạn (giao thông, sinh hoạt), do hoả khí.
- Do bệnh: Viêm tắc tĩnh mạch, tiểu đường, xơ cứng động mạch, lao xương, ung thư xương.
- Dị tật bẩm sinh.

3. Mức đoạn chi

3.1. Chi dưới

- Tháo khớp háng
- Tháo khớp gối
- Cắt cụt trên khớp gối
- Cắt cụt dưới khớp gối:

3.2. Chi trên

- Tháo khớp vai
- Cắt cụt trên khớp khuỷu
- Tháo khớp khuỷu
- Cắt cụt dưới khớp khuỷu

4. Các biến chứng sau cắt cụt

- Đau ở mồm cụt và đau chi ma.
- Chảy máu mồm cụt.
- Viêm tủy xương, viêm da ở mồm cụt, áp xe cơ.
- Mất cảm giác.

5. Phục hồi chức năng

5.1. Mục đích

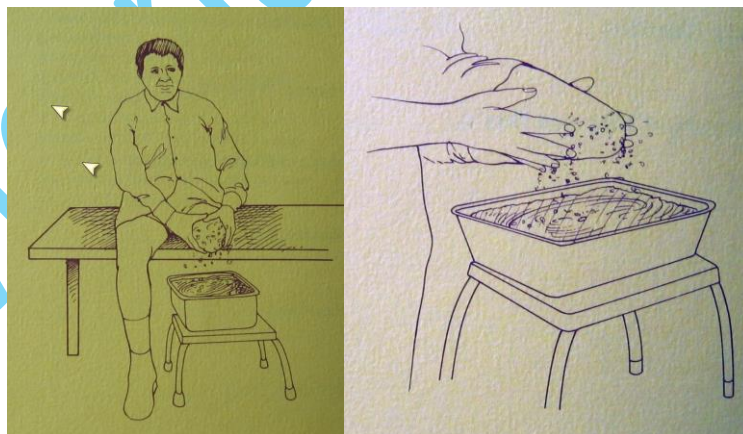
- Tăng cường thể lực chung cho bệnh nhân.
- Phòng ngừa teo cơ, cứng khớp.
- Duy trì sức mạnh cơ, khớp đủ tầm vận động tạo thuận lợi cho việc mang chi giả.
- Luyện dáng đi, luyện kỹ năng chi trên nhằm giúp bệnh nhân trở lại cuộc sống sinh hoạt gia đình và xã hội.

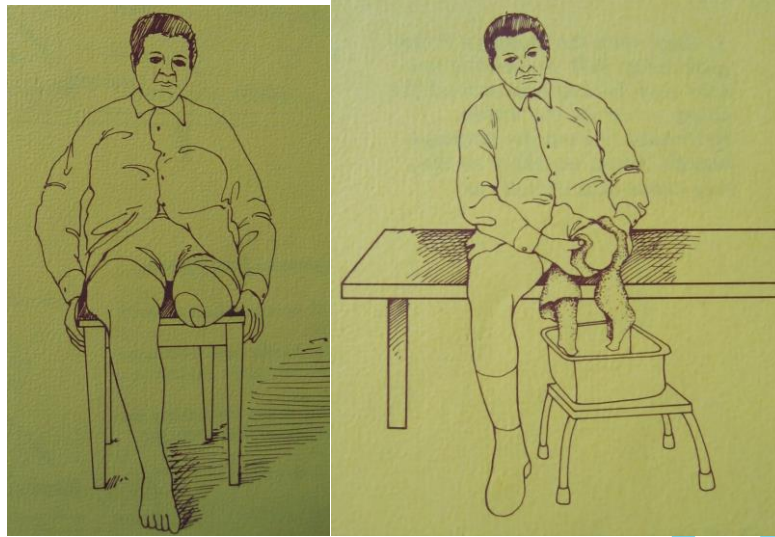
5.2. Phục hồi chức năng giai đoạn trước khi lắp chi giả

5.2.1. Chăm sóc da

Mồm cụt sau khi lành, da vùng này vẫn cần tiếp tục được chăm sóc để tránh chầy xước, nhiễm trùng.

- Rửa mồm cụt với xà phòng, nước ấm và lau khô.
- Xoa bóp nhẹ nhàng mồm cụt.: có tác dụng tăng khả năng liền vết thương, phòng ngừa sẹo dính, làm giảm phù nề, giảm đau, làm săn chắc mồm cụt.

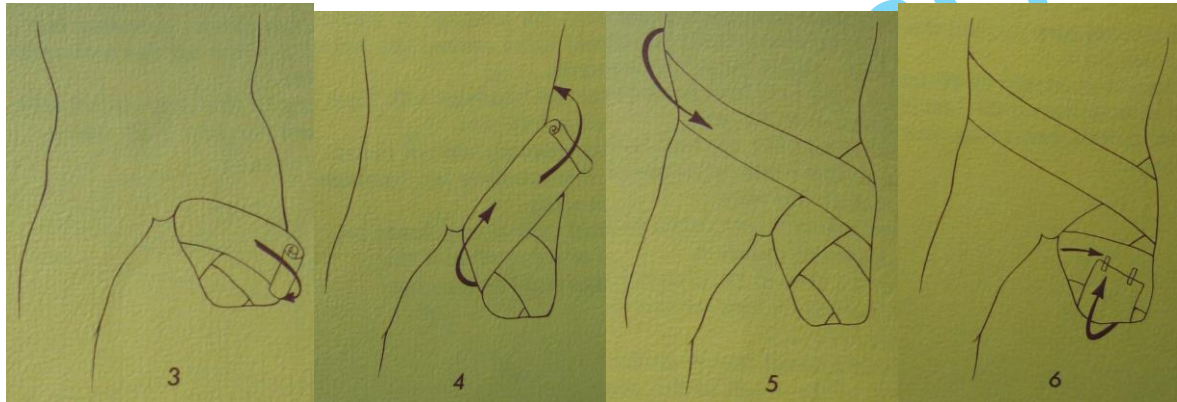
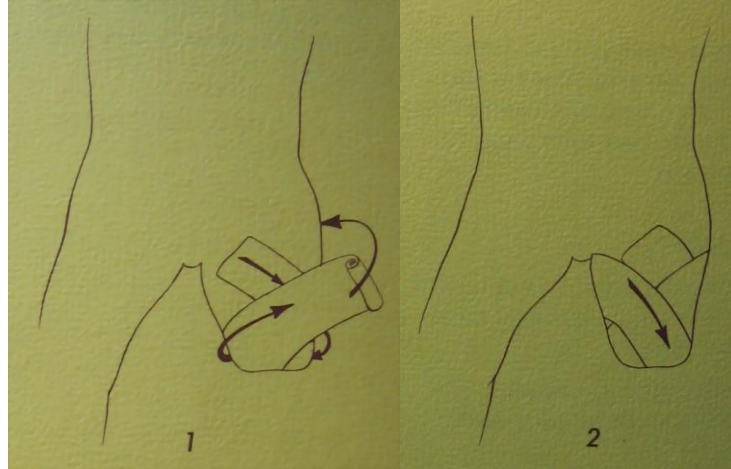
5.2.2. Băng mỗ cụt:

Dùng băng thun để băng mỗ cụt, tạo sức ép lên toàn bộ mỗ cụt nhằm làm giảm phù nề và tạo hình dáng tốt cho mỗ cụt (cho việc lắp chi giả sau này).

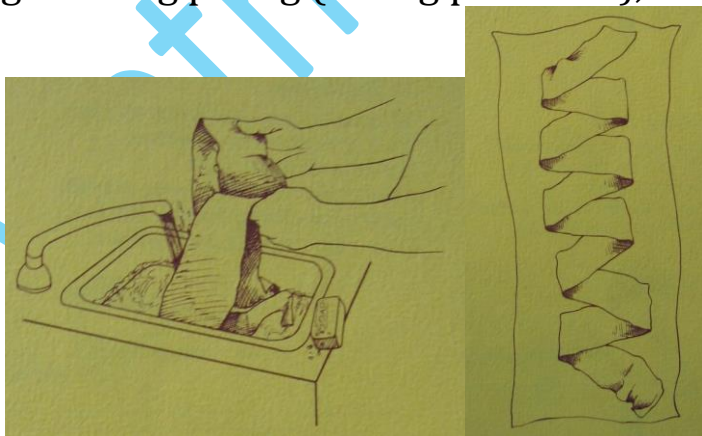
Nên hướng dẫn để người bệnh tự băng bó mỗ cụt.

Nguyên tắc băng mỗ cụt:

- Băng theo hình số 8, các vòng băng tạo hình chữ X trên mỗ cụt.
- Không bao giờ băng vòng tròn quanh mỗ cụt vì có thể làm ảnh hưởng máu đến nuôi dưỡng mỗ cụt.
- Băng ép phần đầu mỗ cụt nhiều hơn phần gốc, sức ép giảm dần từ ngọn chi hướng tới gốc chi.
- Đảm bảo băng ép tốt, căng vừa đủ, không gây đau tức, không tuột băng khi bệnh nhân vận động, sinh hoạt.
- Không gây giới hạn cử động khớp, hạn chế tuần hoàn mỗ cụt và không tạo lằn, nếp gấp da.

Lưu ý: Băng phải được giặt sạch sau mỗi 48 giờ. Giặt bằng tay với xà phòng và nước ấm. Không vắt sau khi giặt và được trải phơi trên miếng lót bằng phẳng (không phơi treo), tránh phơi nắng.

5.2.3. Để mớm cụt ở tư thế đúng:

- Trường hợp cắt cụt trên gối:

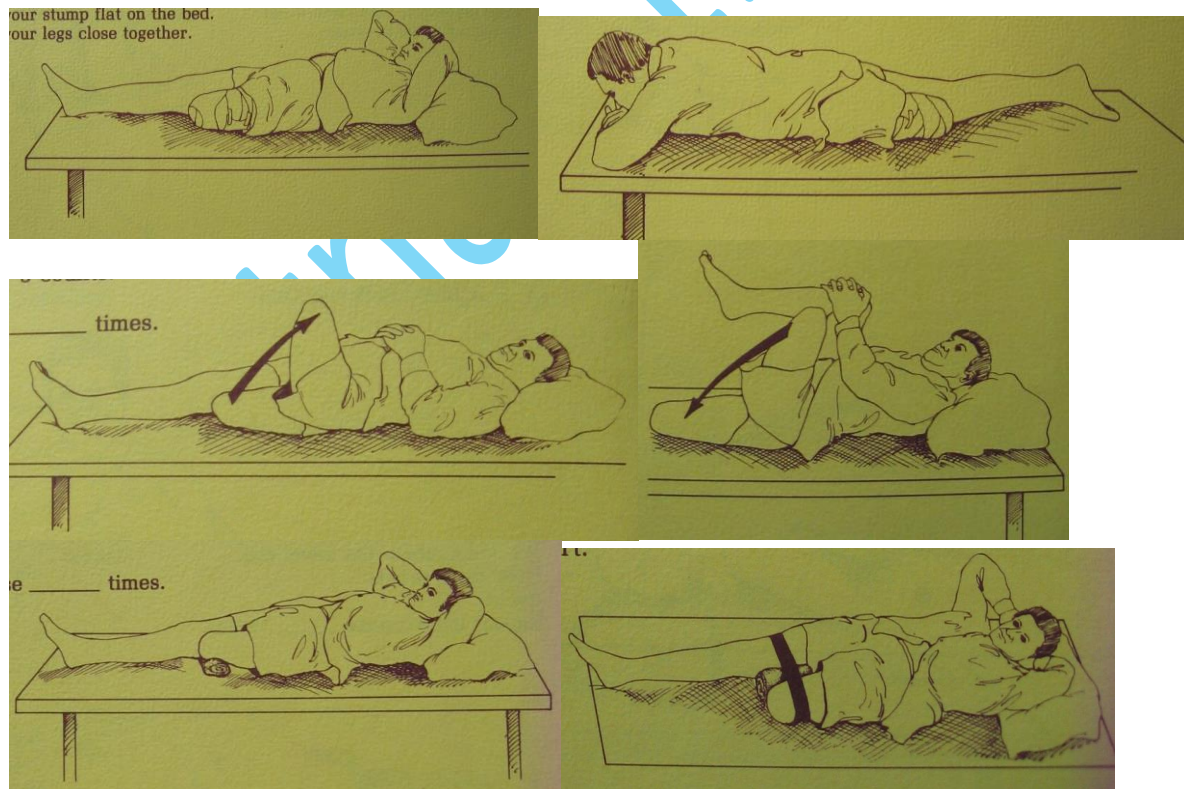

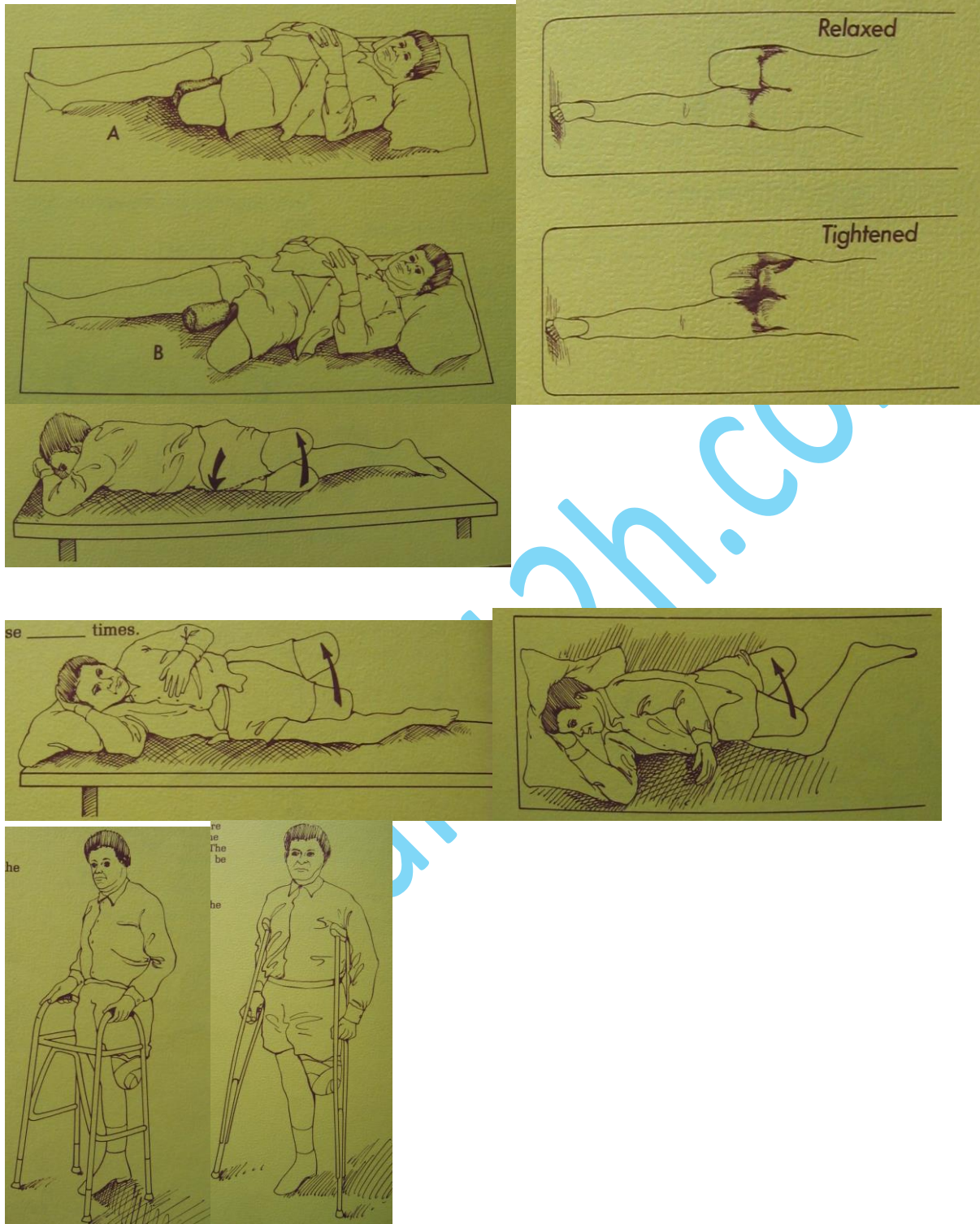
- + Nằm ngửa: để móm cụt thẳng sát trên mặt giường, không kê lót dưới móm cụt. Giữ cho 2 chân sát nhau.
- + Nằm ngửa: nằm trên giường cứng, để 2 khớp háng (2 háng và 2 gối) thẳng sát trên mặt giường. Giữ cho 2 chân sát nhau.
- + Ngồi: Không ngồi quá lâu. Ngồi trên mặt ghế cứng, ngồi thẳng ngay ngắn, trọng lượng dồn đều lên 2 mông, 2 chân sát nhau.

5.2.4. Tập luyện móm cụt

Tập chủ động nhằm làm khoẻ móm cụt để chuẩn bị cho việc tập đi với chân giả.

- Với móm cụt trên gối: Tập các cơ duỗi, dạng khớp háng để tránh biến dạng gấp, và khép háng.
- Với móm cụt dưới gối: Tập cơ duỗi khớp gối (cơ tứ đầu đùi).
- Tập thẳng bằng.
- Tập đi
- + Với khung đi
- + Với nạng nách

5.3. Giai đoạn sau lắp chi giả

- Tập đi

+ Tập đi với thanh song song.

- + Tập ngồi trên sàn nhà và đứng lên.
- + Tập lên xuống bậc thang, lên xuống dốc.
- + Bước qua vật cản.
- + Mang vật nặng.
- *Tập luyện sử dụng chi giả:*
  - + Người bị cụt chi biết cách chăm sóc, vệ sinh mồm cụt.
  - + Biết cách bảo quản dụng cụ giả.
  - + Tập luyện mang, tháo chi giả

5.4. Các loại chi giả

- *Chân giả:* Chân giả tháo khớp háng, chân giả trên gối/ tháo khớp gối, chân giả dưới gối
- *Tay giả:* *Tay giả thẩm mỹ, tay giả lao động (cơ học, điện tử).*

5.5. Phục hồi nghề nghiệp

Sau khi lắp chân giả và tay giả người cụt chi phải được tập luyện các động tác để có thể trở lại nghề nghiệp cũ hoặc nghề mới phù hợp với thương tật và khả năng còn lại.

KẾT LUẬN

Cắt cụt đoạn chi do bất cứ nguyên nhân nào, trước hết để cứu sống người bệnh, tiếp theo cho bệnh nhân tập luyện để mang chân giả. Người bị cụt chi có chi giả sẽ trở lại cuộc sống gia đình và xã hội một cách bình thường, có thể trở lại nghề nghiệp cũ hoặc một nghề mới.